

BULÁNYI GYÖRGY

PÉCEL...

Közel tíz hosszú évig jártam ki vasárnapról vasárnapra Pécelre. Nem hívtam ki barátaimat, akikkel nem közösségben, csak egyenként, családonként beszélgetve őriztem a debreceni indulás Veszta-tüzét. Óvatosságból? Félelemből? S kettő-e ez a kettő? Az volt-e számomra e kettő akkor? Akárhogyan is volt, ezek a péceli karácsonyaim nem közösségi, csak papi karácsonyok voltak. Mit jelent ez? Azt, hogy szolgálhattam papként, templomban. Különös toleranciája volt ez az akkori pártállamnak. Ezzel a papi szolgálattal én valójában felrúgtam a "szocialista törvényességet". A pártállam tűrte. Mért? Megalkuvóbb lett. A magyarországi elvtársak nagyon is rábólintottak az újabb keletű moszkvai téziszre: a vallás nem hal el azonnal, a kispolgári nézeteknek is megvan a maguk haldoklási ideje. Azt is eredménynek könyvelték el, hogy nem végzek már földalatti, számukra nehezebben ellenőrizhető munkát. A templomban könnyen "lehallgathattak": mondok-e olyasmit, ami sérti őket? Rákosi még csak azt viselte el, hogy a feloszlatott szerzetesek vasárnap elmennek templomba imádkozni, miután előzőleg hat napon át építik a szocializmust. Kádár a 60-as években elviseli már, hogy a szerzetesek vasárnaponként kisegítsenek az egyházközösségekben.

Ha közösségem nem is volt ezekben az években, de volt közönségem. Közönségem, amely ugyan nem szólalt meg de nem tudott nem figyelni. Szentmisék után ugyan nem jött oda hozzám beszélgetni a hallottakról senki. Alighanem féltek, hogy valami olyan ajánlatot teszek, amely második lépésre szólítja fel őket: valaminek a csinálására hívom meg, amikor ők még az első lépést sem tették meg, ti. az azonosulást a hallottakkal. Azonosulást, ám merő elméleti szinten. A plébánosnak azért pusmogtak rólam. "Prohászka óta így még nem szólt senki!" – mondta Bandi bácsinak egy idősebb értelmiségi házaspár. Egy tizenéves pedig, akit Bandi bácsi biztatott, hogy az énekkar többi fiatal tagjaival együtt kezdjenek már el kommunikálni velem, ezt válaszolta neki: *Igaza van ennek az ürgének, de ki tudja ezt megcsinálni!?* Volt azonban egyvalaki, aki több volt Pécelen, mint közönség: *Bandi bácsi*, akit a minap temettünk el 86. évében. Szinte minden vasárnap délutánt végigbeszéltünk. Vacsora után mentem haza. Ő örült, hogy ott vagyok, s az ő péceli népének mondom el, amit hét közben, délutánonként és bele az éjszakába "termelek". Mit termeltem? A KIO-t: "Keressétek az Isten Országát!". 1964-től 1966-ig folynak az előmunkálatok: elkészül a 27 kis dolgozat. 1966 szeptemberében kezdem az első fogalmazást. 1968 őszére készülök el vele: vagy 550 másfélsorosos gépelt oldal. Ezt prédikálom vasárnaponként. Ha Debrecen

volt a Bokor első szülőágya s -helye, Pécel volt a második születés előkészítője, majd később ringató bölcsője is a 70-es évektől kezdve. Egészen addig, amíg Bandi bácsinak fizetnie kell azért, mert nekem szállást adott. Kényszer-nyugdíjazással, Pécel elvesztésével fizetett.

Ahogy most újraolvasom ezeket a karácsonyra írt szövegeimet, feltűnik valami. Nem szoktam én sem írni, sem beszélni Isten vagy Jézus nevében. Karácsonyi írásaimban, beszédeimben akarva, nem akarva váltok, s az egyes szám első személy – Jézus lesz. Nem tudnék húsvéti vagy pünkösd-i beszédekből összeszedni ilyen sorozatot. Karácsony jobban megihlet, mint húsvét, mint pünkösd. Tény ez, amelyet csak rögzítetek. Talán nincs is más oka, mint a gyermekkor alapélménye. Húsvétkor, pünkösdkor nincs karácsonyfa, nincs éjféli mise, nincs ajándékozás, nincs közös családi játék. Karácsonykor érzem magam legközelebb Istenhez. Aligha van más oka e stílusbeli váltásnak: Jézus nevében kezdek szólni. Nem is szólt rám még ezért a testvérek közül senki sem. Lehet, hogy karácsonyon kívül el sem viselnék. Ha így van, alighanem azért van így, mert számukra is kitüntetett pillanat az évben és egész életükben a karácsony. Az Istennel találkozás kitüntetett időpontja, kairosza.

Karácsonykor a lelkem játszik. Karácsonykor az Isten jobban játszik lelkem húrjain? Alighanem igen. És azért, mert inkább engedem. Az 1964. évi elmélkedésem hangja nagyon kemény volt. Akkor nem éreztem. Most újraolvastva sokkal inkább. Nem tagadom meg, de azért örülök ennek a most következő, az 1966. évből megmaradt szövegnek, amely jóval lágyabb ének. A dúr is, a moll is az Istené, ha Ő olyasvalaki, mint mi. De hát milyen legyen? Milyen, ha egyszer képére és hasonlatosságára lettünk? Nemcsak a gyerek hasonlít apjára. Az apa is gyermekére. Az Isten is ránk. Persze az is igaz lehet, hogy Isten egészen más. De én ehhez az egészen más Istenhez nem tudok közelíteni. Utam csak ahhoz az Istenhez lehet és van, aki olyan, mint én.

Csak igazságot ne tégy!

Különös, különös tél-éjszaka volt. Az időt nem ismerő örökkévaló Isten, elhagyva a Szűz méhét, elkezdte élete első esztendejét. Az Isten, akinek neve sem volt; aki az égő csipkebokorban Mózesnek is csak úgy mutatkozott be: Az vagyok, AKI VAN; s akinek még ezt a nevet sem merte a választott nép kiejteni, az most nevet kapott. S előbb a Szűz és József, majd minden názáreti hátulgombolós Jézusnak nevezi, Jézuskának becézi. Az Isten, aki láthatatlan volt, akinek még szentélyét is súlyos függönyök takarták, ahova a főpapnak is évente egyszer volt szabad csak belépnie – most ott feküdt egy zsenge, názáreti kis zsidó lány, anya karjában, és szívta az édes tejet. Különös, különös tél-éjszaka volt. Az éjszakát csillagfény világította be. Napkeleti mágusok rótták a kilométereket Feléje. Angyalok keltették fel az alvó pásztorokat.

Angyalénektől volt hangos a téli mező. Sietve mentek a jászol felé. S közben zengett a mennyei kórus éneke: Dicsőség a magasságban Istennek, és békesség a földön a jóakarató embereknek. Különös, különös tél-éjszaka volt.

S ha ma, kétezer esztendővel e különös, nagyon különös tél-éjszaka után, nem ülnének ma is a földkerekség legkülönbözőbb pontjain a börtönök mélyén azok, akik nem feledték ezt a téli éjszakát; s ha a cellák fapriccsein ülve nem várnák ma is haláloszárkákban e tél-éjszaka el-nem-feledéséért az ítéletet, akkor azt gondolhatnók, hogy újra halljuk csak piciny gyermekkorunk legszebb tündérmeséjét. Miről is? Csecsemő gyermek Szűznek karján. Szűzi emelő csecsemő gyermeket, aki egyébként Maga a Magasságos Nagy Isten. Aki, mint a legkisebb fiú, átbukik a fejetetején és azzá válik, amivé akar. Költők, festők, szobrászok fantáziáját izgató csudálatos mesealakok repülnek szárnyakkal az éjben. A hangok megszállottait, a zeneszerzőket mindmáig nyugton nem hagyó melódiákat énekelnek bele a ragyogó, csillag megvilágította éjszakába: Jöjj el, jöjj el Emmánuel... Csudálatos e különös tél-éjszaka varázsa. Csudálatos a tündérmeséknek elhalványulni nem tudó érdekessége. Szerte a világon mindenütt csaknem kirepesztik a tündérmeséken már régen túlnőtt fiatalok, férfiak, nők és öregek a templomok falát, hogy újból megnézzék a *betlehemet*, újból énekeljék az éneket: Mennyből az angyal, és újból meghallgassák Augustus császár rendeletét, hogy írassék össze az egész földkerekség. Miért? Miért? Miért? Miért romantikázunk kétezer esztendő múltán is? Babits is megkérdezte:

Mért fekszel jászolban, ég királya? Visszasírsz az éhes barikára.

Zenghetnél, lenghetnél angyalok közt: mégis itt ridogálsz, állatok közt....

Jobb talán a puha széna-alom, mint a magas égi birodalom?

Istálló párája, jobb az neked, mint gazdag nárdusok és kenetek...

Becsésnek láttad te e földi test koldusruháját, hogy fölvetted ezt?

S nem vélted rossznak a zord életet? te, kiről zengjük, hogy megszületett!

Ha most... most, egy rövid tíz percre ki tudnánk rakni a szívünkben minden fenntartást... Ha most, most, egy rövid tíz percre azt tudnók mondani: Beszélj, Uram, hallja a Te szolgád... Ha most, most egy rövid tíz percre ki tudnátok nyitni egészen a lelketeket felém, elmondanám nektek, s megértenétek, mért jöttem közétek – Én, az ég királya.

Jöttem, hogy csudálatos éjszakát készítsek egy zsidó lánynak, a Názáreti Szűznek. Jöttem, hogy

csudálatos éjszakát készítsek nyájukat őrző betlehemi pásztoroknak Júdeában. Jöttem, hogy csudálatos éjszakát készítsek nektek, mindnyájatoknak, akik megőriztetek valamit gyermeklelketek tiszta és szépre táruuló fényéből. Jöttem, hogy beragyogjak nektek egy éjszakát. Jöttem, de mentem volna is vissza magas égi birodalomba, Én, az ég királya..., ha csak ennyit akartam volna.

Nem egy éjszakára akartam örömet és békét hozni a szívetekbe. Az én Országomból jöttem. Az én Országomból jöttem, és nem tudom elmondani nektek, hogy milyen ország az. Nincs szavatok rá. Nálatok minden valamekkora, s az én Országomban nincsen mértéke semminek. Nálatok minden valameddig tart, s az én Országomban még idő sincs. S éppen ezért ott a lélek öröme és békéje nem egy éjszakára szól, hiszen nincsen benne most, előbb és azután. S ez az öröm és béke ott nem kicsi és nem nagy, mert az én Országomban nem ismernek olyat, aminél van több és aminél van kevesebb.

Az én Országomból jöttem. Hogy mondjam el nektek, hogyan élek ott? Ha kérdeznétek, azt kérdeznétek, hogy hány szobám és hány ruhám és hány cipőm van. És nem tudnék felelni rá, mert hiába mondanám nektek, hogy ott egyszerűen minden megvan. Ti ezen megint csak valami nagyon sokat értenétek, s ennek, hogy sok vagy kevés, semmi értelme nincsen ott. De valamit mégiscsak fogok tudni mondani az én Országomról, amit megértetek. Valamit, aminek pontos mását belerejtettem mindegyikötökbe. Valamit, ami az én Országomból való, s a lelketekbe és testetekbe írtam bele, hogy lélek és test, egész valótok kaphasson valami ízt abból, ami az én Országomból való.

Voltatok már szerelmesek? Valakivel igazán szerelemben? Voltatok már úgy valakivel, hogyha távol volt, akkor is közel volt? Közel, mert bennetek volt? Voltatok már valakivel úgy, hogy nem akartatok magatoknak semmit, mert csak annak volt íze, amit neki adtatok? Voltatok már úgy, hogy értelmetlen volt ez a szó, hogy enyém és jelentése csak ennek volt: miénk?

Ha voltatok, akkor megérthetitek, amit most mondok. Az én Országomban nincsen enyém-tied-övé. Minden, ami az enyém, az Atyáé. És minden, ami az Atyáé, enyém, a Fiúé. És minden, ami a miénk – Kettőnk-egymást-szeretéséé, a Léleké. Es ezért, aki engem lát a jászol szalmáján, látja az Atyát és látja a Lelket. És ezért – most mondom a legnagyobb titkot! – én és az Atya, én és a Lélek... egy vagyunk. Ha voltatok igazán, az én szívem szerint szerelmesek, mert az én Lelkemtől átjártak, tudnotok kell, milyen az, amikor már nem is ketten vagytok, hanem csak egy, egyetlenegyek vagytok.

Most már megmondhatom, mert most már megérthetitek, miféle Országból jöttem. Neve is van.

Van egy szavatok, amely jelölni képes ezt az Országot, vagy legalább is jelzést tud leadni róla, mert földi tartalma is rokon az én országom ízével. Tartalom, aminek erejében nincsen enyém, tied, övé. Aminek erejében van és nincs – én és te és ő. Valami, ami mindent közössé, valami, ami mindent egyé tesz. Valami... Megmondom hát: a Szeretet Országából jöttem én. A mértéket nem ismerő Szeretet Országából jöttem. És mert mértéket nem ismer, nem egy éjszakára akartam elhozni nektek az angyalének hirdette örömet és békét. Életetek minden napjára és órájára akartam idehozni. E földi életben e földi lét törvénye: a mérték szerinti. Azért jöttem, hogy minden órában-percben – örömben és békében éljete. Kicsi örömben-békében vagy nagy örömben-békében, ahogy itt a földön lehet. S mértéket nem ismerő időtlen örömben-békében – ha majd az Atya Országába juttok. Ha csak egy éjszakára akartam volna az örömet-békét hozni nektek az én Országom mértéket nem ismerő örömből-békéjéből, mehettem volna vissza ama téli éjszakára virradó másnapon, reggelen. De itt maradtam.

Itt maradtam, hogy elmondjam. Elmondjam szavammal és elmondjam életemmel az emberi élet minden napjára és percére kiárasztható örööm és békém titkát. Itt maradtam, és nem zavart, hogy tudtam, hogy kétezer esztendő múlva sem fogjátok igazán érteni. Nem zavart, mert úgy mondtam el szavammal s életemmel, hogy ez a titok soha többé ki ne eshessék az időből. Úgy, hogy a Lélek, aki én vagyok, és aki köztetek és Bennetek a világ végezetéig megmarad, mindig mondja és újra mondja, amíg egyszer majd el és megmondhatatlan örömtökre teljesen meg nem értitek. Lássátok, most is mondom, most is halljátok, s talán valaki éppen most fogja meg is hallani. Figyeljete.

Ha meghallanátok, ha megértenétek, akkor belelopnám, akkor belelopnátok a világba az Országot, ahonnan jöttem. A világba. A világba, ahol a Sátán a fejedelem, aki megmutatta nekem a világ valamennyi országát annak a nagyon magas hegynek tetejéről, s aki ezt mondta nekem: *Minden hatalmat és dicsőséget neked adok, mert én kaptam meg, és annak adom, akinek akarom, ha imádsz engem, s akkor minden a tiéd lesz.* De nekem nem kellett, mert én – tudjátok, megmondtam nektek – már másért jöttem. Ha meghallanátok, ha megértenétek, akkor belelopnám, belelopnátok a világba az Országot, ahonnan jöttem. A világba. A világba, melynek országaiban királyok uralkodnak.

Királyok, amiké szerettek volna lenni tanítványaim is, akik még az utolsó vacsorán is méricskéltek magukat, melyikük nagyobb, melyikük lenne alkalmasabb a királykodásra. Akiktől el akartam venni a kedvet ehhez: *A királyok zsarnokoskodnak népeiken, s jótévőknek mondatják magukat azoktól, akik felett hatalmat gyakorolnak.*

Nos, ezért nem mentem vissza másnap reggel. Itt maradtam 33 évig. Itt maradtam, hogy jöhessen

ellenem Evilág Fejedelme. Hogy jöhessen ellenem a Birodalom, Pilátus és a Nagytanács. Itt maradtam, hogy akasztófán végezzem. Hogyha szóból nem, hát ennek a minden szónál beszédesebb százszor-szent Akasztófának a tanításából megértsétek a nagy Titkot, az én Országomnak a titkát. A Sátán Országának a titka: Vedd el magadnak! Vedd el magadnak, amit csak tudsz. Attól, akitől tudod. Úgy, ahogy lehet. Hogy te légy az első. Hogy te légy a leggazdagabb. És sötétség borul arra, aki hallgat a szavára. Öröm és béke nélküli sötétség, amelyet levált majd a még borzalmasabb örök és külső sötétség. Az Evilági Ország titka – figyeljete! –: Tégy igazságot! Szereld fel igazságot tenni akaró jóakarodat a kor leggyilkosabb fegyvereivel! Ne engedd, hogy a gonosz, a másik ország, a másik király tehessen igazságot a maga hazug igazságával! Te tégy igazságot! Légy te az elnyomottaknak, éhezőknek mentsvára és pajzsa! Szerezz meg mindent, ami kell a magasztos küzdelemre! Mindent, amit csak tudsz. Attól, akitől tudod. Úgy, ahogy lehet. Nincs nekem szavam leírni az ágyúkkal is felszerelt jóakarát e munkáját. A késő magyar költő szavát tudom csak mondani:

Vérfagyraló keze / Emberfejekkel labdázott az égre,

Emberszívekben dúltak lábai, / Léleketétől meghervadt az élet,

A szellemek világa kialudt, / S az elsötétült égnek arcain

Vad fénnel a villámok rajzolák le / Az ellenséges istenek haragját.

Nem mondom tovább, jól tudjátok, hisz' ismeritek New-Yorkot és Tora-Borát.

Azon a téli éjszakában azért jöttem el és azért maradtam itt egészen a százszorszent Akasztófáig, hogy belelophassam ebbe a világba az én Országom titkát: Ne végy! Ne végy és ne tégy igazságot! Hagyd a gonoszt! Ne állj neki ellen! Ne szállj vele szembe! Úgy, ahogy én tettem. Töröld ki a szótáradból a szót: ellenség! Lehet, hogy ezért aztán utánam fogsz jönni a jászol és keresztfa útjára. Lehet. De te csak figyelj a titokra, az én Országom titkára: Ne végy és ne tégy igazságot...

Hát mit tegyél akkor? Csak ADJ! Mennyit? Amennyit csak szívemről mintázott szíved diktál. Mit? Amit csak az irgalom kíván. Kinek? Rokonnak, barátnak, és nem-rokonnak, nem-barátnak. S ezek során meg ne állj, amíg el nem jutsz ahhoz, aki ellenséges is veled. Mert számodra nincs ellenség, csak testvér. Hogyan adj? Ahogyan a pillanat s a meglátott ínség kívánja.

Nem hiszed, hogy a béke és öröm lesz az osztályrészed? Próbáld ki, és benned elkezdődik Isten Országja a földön. Nem próbálsz ki? Hát akkor tovább késlekedik az Isten Országja, általad és miattad. Én ezt

nagyon sajnálnám, de folytatom küldetésemet, mert jön a következő esztendő, és újból eljön ez a különös tél-éjszaka, s újból elmondom majd, miért jöttem, Talán egyszer majd megérted. Mindenesetre azért jöttem, hogy Te, igen, hogy Te, megértsed. Amen.

1966



BULÁNYI GYÖRGY
ÉVA NÉNI BOKOR ARANY
NAGYDÍJA

Mk 4,35-40

"Miért félték ennyire? Miért nincs hitetek?" Ti deiloi este houtós? - hangzik a ránk maradt szövegben. A deilos -itt többes hímnemű alanyestben álló - melléknév csak három ízben kerül elő az Úsz-ben. Egyszer még Máténál - Jézus ajkán -, ahol melléknévünk párja a "csekély, a kevés, a kicsiny hitűnek" (Mt 8,26); másszor pedig a Jelenések könyvében, ahol tulajdonképpen szintén Jézus ajkáról halljuk, mert "a királyi széken ülő" mondja. Ő bizony, csak hát nem az apostoloknak, hanem másoknak, s így aztán a fordítónak már nem kell irgalmasnak lennie, hanem mondhatja kerekperec szavunk szótári jelentést: "A gyáváknak és hitetleneknek, az utálatosoknak és paráznáknak, a varázslóknak és bálványimádóknak, és minden hazugnak meglesz az osztályrésze a tűzzel és kénnel égő tóban: ez a második halál" (Jel 21,8). Ha viszont könyvespolcunkon megkeressük a rettenthetetlen fordítót, Csia Lajos kálvinista szentírás-fordító testvérünket, nála mind a három helyen megtaláljuk a szótári jelentést; tehát a Tizenkettőnek címezve is: "Miért vagytok ennyire gyávák?"

Pár éve (1993) jelent meg Pozsonyban Das Jesus-Evangelium c. könyv. Egy apának s fiának - Günther és Jörn Schwartz a nevük - közös vállalkozásából, akik a kánonon belül vagy azon kívül található Jézus-ajkára

adott szövegeket visszafordították a Jézus- korabeli s arámnak mondják zsidó nyelvre; tehát Jézus anyanyelvére, melyen elmondta tanításait. A Das Jesus-Evangelium ennek a németre visszafordítása. Ígérik, hogy hamarosan kiadják az arám szöveget is, szótárral, nyelvtannal együtt. Úgy, hogy már most jelzem Lacinak, hogy heti két órában csináljon helyet a Bokorportán az arám-tanfolyamnak, mert minden biztonnal a Bokor mindhárom nemzedéke sűrű sorokban fog jelentkezni a Bokorban szokásos - vatikáni valutában fizetett - borsos tandíj ellenében a tanfolyamra, hogy ne görögre fordított szövegből kelljen Jézus tanításának utána járnunk, hanem végre hozzájussunk tényleg az eredetihez.

Addig viszont be kell érnünk annyival, hogy Jézus megint nem mutatkozott szívbajosnak, s ha nem is Maros-utcai tájszólásban, de magyarul - pardon, arámul! - fejezte ki magát tapasztalva tanítványainak ijedelmét. Már megint egy elvárás fog következni! - hallom magamban az egyre általánosabb Bokor-ijedelem hangját. Hát most már Isten Országában megijedünk sem szabad?!

Nos, talán az lesz a legjobb, ha belekontárkodom Tádé mesterségébe, s próbálok egy négyesfogatot szerkeszteni. Mit szabad és mit nem szabad csinálnia egy szegény Jézus-tanítványnak, ha éppen a Galilei tengeren igyekszik üdülni fárasztó munka után, s ott éppen vihar tör ki, és forgószél támad, s a hullámok becsapnak a hajóba, úgyszólván az már éppen kezd megtelni vízzel. Mit szabad tennie szegénynek, hogy ne kapjon szemrehányást gyávasága okán. A négyesfogatokban - mint tudvalevő - két meg nem engedett és két megengedett magatartással találkozunk. A két meg nem engedett magatartás egyike - gondolom -: a vakmerő bizakodás, a másika pedig a gyávaság, ami címén a tanítványok megkapták beosztásukat. S mi az, ami meg van engedve? Hát az, ami kevesebb, mint a vakmerő bizakodás; s ami kevesebb, mint a gyávaság. Az istennektetsző magatartás mindig a szélsőségek között található a középen (in medio virtus), és mindig kettős (semper duplex) - valahogy így tanítja Tádé. A túlzás - ez lenne a vakmerőség - és a kisszerűség - ez lenne a gyávaság - között mindig meg kell keresnünk, találunk egyfelől a nagyszerűséget, másfelől a mérsékletet. A Karácsonyi Ajándék 47. kötetében (az 1979. évi 4. kötetben) a 11. lapon meg is találom, milyeneknek kellett volna lenniük a tanítványoknak. Tessék jól figyelni: nem a vakmerő, hanem a bátor; nem a gyáva, hanem az óvatos magatartás az, ami istennektetsző.

1979 óta azonban eltelt durván húsz esztendő, hátha fejlődött valamit ezalatt Tádé is. Meg kell tudakolnunk tőle, tartja-e még az 1979.évi tanítást. Addig viszont megpróbálok behelyezkedni a szegény, mert elvárásoknak kitett, tanítványok bőrébe. Vakmerően bizakodni s reménykedni, hogy ők bizony